

Asia: VM183:00/2017 ja VM/1631/03.01.00/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

2. Arvionne lukuun 2 Nykytila

-

3. Arvionne lukuun 3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteet ovat selkeät ja hyvät. Tiedonhallinnan sääntely on tärkeä sisällyttää yhteen lakiin. Tämä parantaa tiedonhallinnan suunnittelun tehokkuutta; tiedon elinkaaren eri vaiheiden vaatimukset voidaan huomioida tehokkaasti ja kokonaisvaltaisesti jo tiedon tuottamista ja säilyttämistä suunniteltaessa.

Ehdotuksessa tietoturvallisuuden perustason vaatimukset tulisivat nyt myös kuntia velvoittaviksi, kun ne ovat aikaisemmin olleet vain valtionhallintoa velvoittavia. Tietoturvallisuuden perustason vaatimusten täyttäminen on kuntien tiedonhallinnan laadun kannalta tärkeää, mutta vaatimukset toisaalta edellyttävät pysyvien uusien henkilöressurssien hankkimista kuntiin. Tämä vaikeuttaa kuntien taloudellista tasapainottelua.

5. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 1 yleiset säännökset (pykälät 1-4 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

-

6. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 2 Julkisen hallinnon tiedonhallinnan yleinen ohjaus (pykälät 5-9 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Julkisten organisaatioiden tiedonhallinnan suunnittelussa JHS-suosituksilla on ollut merkittävä rooli. Lakiesityksessä on huomioitu hyvin näiden suositusten antaminen tulevaisuudessa. Erityisen tärkeää on, että suosituksia tulevaisuudessa antavan tiedonhallintalautakunnan kokoonpanossa on huomioitu laajasti tiedonhallinnan eri osa-alueiden edustus.

7. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 3 Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen (pykälät 10-12 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Tiedonhallintamallin tuottaminen lakiesityksen pykälän 10 § sisältöisenä on kokonaisuudessaan hyvin haasteellinen tehtävä. Lakiesityksen 40 § mukaisessa aikataulussa tämä tehtävä ei ole käytännössä mahdollista kovinkaan monessa organisaatiossa.

Tiedonhallintamallin ja tiedonhallintakartan laatiminen tulee edellyttämään todennäköisesti merkittävän määrän tietojärjestelmien kehittämistyötä sekä rajapintaratkaisujen toteuttamista, jolloin lain 2 §:ssä määritelty viranomainen tai tiedonhallintayksikkö ei voi täysin vaikuttaa itse siihen, kuinka nopeasti nämä vaaditut tietoaineistot ovat lain edellyttämällä tasolla.

Tästä syystä olisi hyvä muuttaa lakiesityksen 40 § määräaika siten, että tiedonhallintamallin käytännön toteutus tulee olla aloitettu 12 kk kuluttua lain voimaantulosta sekä tiedonhallintamallin pitää olla laadittuna viimeistään 36 kk kuluttua lain voimaantulosta.

8. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 4 Tietoturvaluokittelu (pykälät 13-18 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

-

9. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 5 Turvallisuuksiluokittelu (pykälät 19-22 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

-

10. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 6 Asian ja palvelujen tiedonhallinta (pykälät 23-26 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

-

11. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 7 Tietoaineistojen muodostaminen ja sähköinen luovutustapa (pykälät 27-31 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

-

12. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 8 Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi (pykälät 32-38 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Tiedonhallintalautakunnan vastuu yleisesti tietoaineistojen arkistoinnista ja erityisesti arkistopaikasta päättävänä tahona selkiyttää erityisesti kuntien sähköisten tietoaineistojen pitkäaikaissäilytyksen toteuttamista ja yleisemmin kansallisen kulttuuriperinnön säilyttämistä. Lakiesitys tässä kohdassa luo yhtenäisyyttä historiallisesti merkittävien ja tutkimustarkoitukseen säilytettävien tietoaineistojen käsittelyyn.

13. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 9 Erinäiset säännökset (pykälät 39-40 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

-

14. Muut huomiot

-

Vaikutusten arviointi

Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen:

Kuntien osalta nyt esitetyn lain vaikutukset tiedonhallinnan suunnitteluun ja kuvaamiseen ovat oikean suuntaiset. Lakiesityksessä pyritään siihen, että tietoaineistojen kuvailu toteutetaan ensisijaisesti keskitetysti yhdellä alustalla. Kuvaamisen toteuttaminen tosin tulee vaatimaan huomattavasti lisää henkilöresursseja, sillä vastaavat kuvailut ovat tällä hetkellä hajautetusti esitettyinä erilaisilla alustoilla ja kuvailujen siirtäminen yhdelle alustalle sekä julkaiseminen tietoverkkoon tulee vaatimaan paljon järjestelmien kehitystyötä, manuaalista tallennustyötä ja uusien rajapintaratkaisujen toteuttamista.

Tietoturvallisuus:

Esityksessä luodaan yhteneväiset kriteerit kaikille julkisen sektorin organisaatioille tietoturvallisuuden osalta. Tehokas ja luotettava tiedonhallinta tarvitsee laissa esitetyn kaltaisia toimintatapoja ja toimenpiteitä, jotta organisaation tietoaineiston laatuun sekä tiedon oikeudelliseen käyttöön voidaan päästä.

Asian ja palvelujen tiedonhallinta:

Lakiesityksessä määrätään tiedonhallintayksikön asiakirjallisten tietojen rekisteröinnistä. Tietojen rekisteröintivelvollisuus sekä se, että rekisteröinti pitää tehdä viipymättä, selkiyttää tietojen yleistä rekisteröintivelvoitetta entisestään. Lakiesityksessä esitetyt toimintatavat varmistavat tiedon tehokkaan talteenoton organisaatiossa.

Tietoaineistojen luovuttaminen ja sähköinen luovutustapa:

-

Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi:

-

Muuta huomioitavaa:

Luvussa 4 on mainittu, että ”Tiedonhallintayksiköille, erityisesti niille viranomaisille, joita voimassa oleva sääntely ei tähän asti ole velvoittanut järjestää toimintaansa tukevaa tiedonhallintaa voimassa

tässä esityksessä ehdotettavaa sääntelyä vastaavalla tavalla, voi ehdotetun sääntelyn vaikutukset olla merkittäviä myös taloudellisesti.”

Kuntien osalta kustannusvaikutukset sekä henkilöstön lisäresurssitarpeet tulevat olemaan merkittäviä, sillä monet tietohallintolakiin sisällytetyt vaatimukset ovat olleet tähän asti vain valtionhallintoa velvoittavia.

Kunnissa arvioitu lisähenkilöstön tarve on noin 2-4 henkilötyövuotta ja rahalliset lisäkustannukset 5 000–80 000 euroa jatkuvia lisäkustannuksia sekä 40 000–120 000 euroa kertaluonteisia kustannuksia.

Kertaluonteisia kustannuksia aiheuttavat mm. kuvausten laatiminen sekä tiedonkäsittelyprosessien ja käytäntöjen muuttaminen vaatimuksia vastaavaksi. Jatkuvia lisäkustannuksia aiheuttavat uusien vaatimusten mukaiset tietosuoja- ja tietoturvajärjestelyt. Myös tietojen luovuttaminen teknisten rajapintojen kautta lisää kuntien kustannuksia sekä sitoo henkilöresursseja.

Nämä lisäresurssitarpeet asettavat varsinkin pienelle ja keskisuuralle kunnalle erittäin suuria taloudellisia haasteita.

Tiedonhallintalakiluonnos asettaa erityisesti kunnille huomattavasti uusia velvoitteita, jotka aikaisemmin ovat olleet vapaaehtoisia suosituksia. Näiden velvoitteiden toteuttamisaika on määritelty lakiesityksen 40 §:ssä. Kuntien osalta yhtäaikaisten kehittämistarpeiden ja -velvollisuuksien määrä on huomattava ja niihin varattu aika on erittäin lyhyt. Määräaikoja tulisi tarkastella ja porrastaa siten, että tiedonhallintayksiköt voivat keskittyä toteuttamaan vaatimuksia pääsääntöisesti yksi kerrallaan eikä kaikkia yhtä aikaa.

Kuten esityksen vaikutusarvioista ilmenee, vaikutukset kuntatalouteen ovat huomattavan suuret ja vaikutukset ovat selkeästi henkilötyötä ja kustannuksia lisääviä.

Kaikki kuntien menoja lisäävien lakisäateisten toimenpiteiden tarve tulee arvioida erityisen tarkasti ja valtion talousarviossa kärkihankkeisiin varattuja määrärahoja on tärkeä kohdentaa esimerkiksi avustusten muodossa kompensoimaan näiden lakisäateisten velvoitteiden kunnille aiheuttamia lisäkustannuksia.

Mikkola Jutta-Kaisa
Ähtärin kaupunki - Kaupunginhallitus